

Om människosmuggling i Kvarken

● böcker

Det hände vid Kvarkens stränder

Mary-Ann Gröhn

Litorale 2003

Finlands sydkust

Christoffer H. Ericsson

Litorale 2003

Mary-Ann Gröhn har skrivit en bok om aktivister i Kvarkenområdet i början av 1900-talet, då Finland lösgjorde sig från det ryska imperiet. Huvudpersonen i berättelsen, Isak, är en kustbo från den finländska sidan som pendlar mellan Åsa och Umeå. I sin snabba segelförsedda motorbåt har han farlig last. Han smugglar inte bara varor åt köpmännen i Åsa och Umeå. Han smugglar också människor ut ur det ryska riket, unga män som väljer en osäker framtid i Amerika eller något annat land bortom världshaven framom rysk militärtjänst. Senare handlar det om unga män som i hemlighet reser till Tyskland för att få en militär utbildning, blivande "jägare". Och hemliga agenter som förbereder Finlands frigörelse från Ryssland.

Isak lever ett farligt liv, både till lands och sjöss. Farligare än dimma och storm är opålitliga rysslotsar – finländare som gått in vid det förryskade lotsverket – poliser och rysk militär, som med fog misstänker att Isak samarbetar med den finländska befrielseströrelsen, aktivisterna.

I boken finns två handlingar. En jagberättelse som tänker tillbaka på sina aktiva år och sina vägval och

Mary-Ann Gröhn...

...berättar om aktivister. Det är en tidsskildring där läsaren möter många ledande österbottniska motståndsmän och någon enstaka kvinna.

en bred tidsskildring där det politiska, sociala och lokala får sin beskärda del, ett grepp som håller boken igenom. I ramberättelsen möter vi många av vår landsändas

ledande motståndsmän och någon enstaka kvinna: "von Essen" utan förnamn, Sundqvist på tidningen med flera. Intressantast är "krutsprängda" Harald utan tillnamn

med sin hemliga skrift som fienden knappast kunde läsa. Länsman Nyholm hörde till den kategori av tjänstemän som enligt boken var på aktivisternas sida men inte kun-

de visa det utåt. Ett sådant dubbelspel kunde sluta illa om man inte hade tur.

När hjälten är efterspanad måste han ofta hålla sig gömd på någon holme tills faran är över. På sina vågade färder undviker han de mest trafikerade farlederna. Han har en förmåga att skaka av sig sina följare genom att köra där andra inte vågar ta risken att köra på grund.

I Umeå visade tullen – och polisen – stor förståelse för de finländska aktivisterna. Sverige hade knappast någonting att förlora om Finland blev fritt. Trots att Sverige haft fred med ryssen sen Finland gick förlorat i finska kriget.

Livet i Isaks hemby skildras ingående.

I skärgården var kvinnorna vana att sköta både hem och jordbruk när männen var till sjöss, på säljakt eller fiskade. Folktron får sin andel i berättelsen och ryktesspridningen om hotande faror som kan jämföras med vår tids mediala massindoktrinering.

Frånsett några språkliga egenheter, till exempel användningen av "att" som kunde ha setts över av en språkgranskare, har Gröhn skrivit en bok med ett sug som drar läsaren med sig. En bok för våra folkbibliotek på vartdera sidan om Kvarken.

Förlaget heter Litorale och ännu en bok på det här förlaget har kommit ut i år.

Gunnar Hård